

Bartoněk, Antonín

Texty

In: Bartoněk, Antonín. *Písmo a jazyk mykénské řečtiny (1400-1200 př. Kr.)*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, pp. [41]-66

ISBN 9788021044272

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123728>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

TEXTY

III. Rozluštění lineárního písma B

A. Cesta k rozluštění

Angličan *Arthur J. Evans* odkryl již na počátku svých vykopávek v Knóssu (1900) první krétské hliněné tabulky s neznámým písmem. V příštích letech našel několik tisíc dalších podobných písemných dokladů a rozčlenil je do tří systémů, totiž a) v tzv. *hieroglyfické písmo*, b) *lineární písmo A*, c) *lineární písmo B*.

Po stránce chronologické zařadil nejpočetnější skupinu c) do 2. pol. 15. stol. př. Kr. Sám se o rozluštění písma nepokusil, dokonce vydal sám jen několik tuctů nalezených nápisů a *Fin J. Sundwall*, který bez jeho dovolení uveřejnil několik dalších, narazil na jeho odpor. Přitom Evans správně vyložil jednu z tabulek, tzv. tabulku s koňskými hlavami (srov. dále tab. 31 na str. 52), ale rozhodně odmítl možnost, že by mohlo jít o řečtinu.

Ani v příštích letech se lušticí práce neposunuly mnoho dopředu. Luštitelé srovnávali většinou zcela vnějškově jen znaky lineárního písma B s jinými písmi. Věci mohly dostat rychlejší spád, když Američan *C. W. Blegen* objevil v létě roku 1939 několik stovek LB-tabulek v messénském Pylu, ale vzápětí vypukla válka; tabulky se sice dostaly do Spojených států, ale vzhledem k válečným událostem zájem o luštění silně opadl. Za těchto okolností trvalo ještě několik let, nežli si luštitelé po skončení války osvojili — v souvislosti s nárůstem dalších nových textů — základy kombinační metody a začali tyto texty strukturálně analyzovat.

Byli to již v 1. pol. 40. let zejména dva Američané: *E. L. Bennett*, který detailně analyzoval pylské texty z hlediska jejich struktury, a *A. J. Koberová*, která např. odhalila, že se pod texty skrývá rozlišování gramatického mužského a ženského rodu.

B. Ventrisovo rozluštění

K úspěšnému rozluštění se dopracoval teprve mladý anglický architekt *Michael Ventris*. Už jako osmnáctiletý student uveřejnil v r. 1940 svůj první příspěvek o lineárním písmě B. Když se po válce, již se aktivně zúčastnil, vrátil k vysokoškolskému studiu, projevil vedle studia architektury zároveň hluboký zájem o egejská písma a hned v r. 1949 začal rozesílat své „Work Notes“ různým jiným badatelům. Podával v nich zprávy o svém metodologickém postupu (rozeslal v letech 1949–1952 takových pracovních poznámek celkem 20 o 176 stranách; srov. *M. Ventris* ve „Work Notes“, otištěných 1988 *Annou Sacconiiovou*).

Na rozdíl od jiných luštitelů nepostupoval Ventris tak, že by srovnával lineární písmo B čistě vnějškově s jinými písemnými systémy, nýbrž promýšlel

LINEAR SCRIPT B SYLLABIC GRID
(2ND STATE)

WORK NOTE 15

DIAGNOSIS OF CONSONANT AND VOWEL EQUATIONS
IN THE INFLEXIONAL MATERIAL FROM PYLOS:

ATHENS, 28 SEPT 51

THESE 31 SIGNS MAKE UP 90% OF ALL SIGN - OCCURRENCES IN THE PYLOS SIGNGROUP INDEX. APPENDED FIGURES GIVE EACH SIGN'S OVERALL FREQUENCY PER HILLE IN THE PYLOS INDEX.

	Impure ending, typical syllables before -ʔ & -⊖ in Case 2c & 3	Pure ending, typical nominatives of forms in Column 1	Includes possible "accusatives"	Also, but less frequently, the nominatives of forms in Column 1
THESE SIGNS DON'T OCCUR BEFORE -B-	THESE SIGNS OCCUR LESS COMMONLY OR NOT AT ALL BEFORE -B-			
MORE OFTEN FEMININE THAN MASCULINE?	MORE OFTEN MASCULINE THAN FEMININE?		MORE OFTEN FEMININE THAN MASCULINE?	
NORMALLY FORM THE GENITIVE SINGULAR BY ADDING -ʔ		NORMALLY FORM THE GENITIVE SINGULAR BY ADDING -B		
vowel 1	vowel 2	vowel 3	vowel 4	vowel 5
pure vowels?	⊖ 30.3			⊖ 37.2
a semi-vowel?			⊖ 34.0	⊖ 29.4
consonant	⊖ 14.8	⊖ 32.5	⊖ 21.2	⊖ 28.1
2	⊖ 19.6	⊖ 17.5		⊖ 13.7
3		⊖ 9.2		⊖ 3.3
4	⊖ 17.0	⊖ 28.6		⊖ 0.4
5	⊖ 17.7	⊖ 10.3		⊖ 4.1
6	⊖ 7.4	⊖ 20.5		⊖ 14.8
7	⊖ 4.1	⊖ 44.0		
8	⊖ 6.1	⊖ 6.1		⊖ 13.5
9		⊖ 33.1		⊖ 32.3
10	⊖ 22.2		⊖ 38.2	⊖ 3.5
11	⊖ 31.2	⊖ 33.8	⊖ 34.4	⊖ 8.3
12	⊖ 17.0			⊖ 37.7
13		⊖ 9.4	⊖ 14.2	
14	⊖ 5.0			
15	⊖ 12.6			

MICHAEL VENTRIS

Obr. 21. Pracovní poznámky č. 15 z 28. září 1951 (podle Chadwicka 1958b, str. 59).

na základě svých vlastních statistických zjištění podobu vzájemných vztahů mezi jednotlivými znaky lineárního písma B a vytvářel na tomto základě tzv. grid, tj. „slabičnou mřížku“, naznačující ve vodorovné rovině vztahy mezi jednotlivými souhláskami a ve svislých sloupcích vztahy mezi jednotlivými samohláskami.

Jeden z příkladů tohoto postupu: A. Koberová odhalila již ve 40. letech, že se na knósských tabulkách často vyskytují trojice („triady“), lišící se jen svým posledním znakem nebo posledními dvěma znaky (viz obr. 24 na str. 46). Vывodila z toho oprávněný závěr, že je to další doklad gramatické flexe lineárních slov. Ventris jej rozšířil o konkrétní úvahu, že např. pro odchylné koncové znaky na konci jinak stejných slov v lineárním písmě (jakožto slabičném písmě) platí, že první složkou obou odchylných znaků je stejná souhláska (jako kdyby se v češtině slova *kolo*, *kola* psala slabičným písmem: ko + lo, ko + la). A naopak že u slov stejné gramatické kategorie musejí různé koncové slabičné znaky obsahovat jako druhou složku touž samohlásku (jako v českých slovech *kolo*, *seno*, příp. *kola*, *sena*, jež by se ve slabičném písmě psala ko + lo, se + no, příp. ko + la, se + na).

Na základě takovýchto úvah začal Ventris sestavovat svou slabičnou mřížku se slabičnými hodnotami, kde ve vodorovných řádcích dominovaly počáteční hláskové hodnoty konsonantické a ve svislých sloupcích koncové hláskové hodnoty vokální. K tomu přistupovaly i různé statistické údaje o četnosti znaků, jejich místě ve slově, míře vzájemného kombinování apod.

Zejména podnětným se ukázalo zjišťování, zda se některé slabičné znaky neobjevují převážně na začátku slov. O takových znacích Ventris brzy usoudil, že to pravděpodobně jsou znaky pro osamocené samohlásky, tj. vokály bez konsonantické počáteční složky. Tak se např. objevují již na Ventrisově slabičné mřížce z 28. 9. 1951 (viz obr. 21 na str. 44) znaky č. 61 (vlevo nahoře) a č. 8 (vpravo nahoře) jako znaky pro osamocené samohlásky (dnes je čteme jako O- a A-).

Těmito a podobnými způsoby se Ventris snažil dosáhnout úspěchu v luštění. Až do jara r. 1952 byl však přesvědčen, že se pod lineárním písmem B skrývá jazyk podobný etruštině. Všeobecně pak panoval mezi badateli názor, že se pod krétskými písmi ukrývají jeden nebo dva dosud neznámé neindoevropské jazyky „mínojského“ charakteru. Jen malá skupina odborníků, především anglický archeolog A. J. B. Wace, soudila, že existuje dosti historických argumentů ve prospěch názoru, že alespoň tabulky z Pyly, spadající až do doby kolem r. 1200, jsou psány řeckým jazykem.

Bezpečný důkaz pro to mohl ovšem vzejít až z úspěšného rozluštění písma samého. Již ve 30. letech 20. století tak na základě obecných úvah soudili někteří badatelé, jako Persson, Hempl, Stawellová, a na přelomu 40. a 50. let se tomuto názoru přiblížil i bulharský jazykovědec V. Georgiev, ale nikdo nebyl s to sestavit spolehlivý slabičný klíč pro interpretaci textů lineárního písma B.

To se podařilo teprve neumdlévajícímu Ventrisovi, když se ve Work Note 20 z 1. 6. 1952 pokusil shora uvedených „triad“ A. J. Koberové využít k rozhodnému postupu. S odkazem na předoasijské dokumenty ze syrského Ugaritu vyslovil hypotézu, že se pod knósskými texty musejí určitě skrývat jména nej-

Typ A		Typ B			C
𐤀𐤁𐤂𐤃	𐤀𐤁𐤂𐤃	𐤀𐤁𐤂𐤃	𐤀𐤁𐤂𐤃	𐤀𐤁𐤂𐤃𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤃
𐤀𐤁𐤂𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤃𐤄	𐤀𐤁𐤂𐤄
𐤀𐤁𐤂𐤅	𐤀𐤁𐤂𐤅	𐤀𐤁𐤂𐤅	𐤀𐤁𐤂𐤅	𐤀𐤁𐤂𐤃𐤅	𐤀𐤁𐤂𐤅
rukítja	paitija	turisija	konosija	aminisija	rijonija
rukítijo	paitijo	turisiĵo	konosijo	aminisijo	rijonijo
rukito	paito	turiso	konoso	aminiso	rijono

Obr. 22. Triady Alice E. Koberové (podle Docs.² 1973, str. 16).

	V1 = i?	V2 = o?	V3 = e?	V4 =	V5 = a?	
—	𐤁				𐤀	
C ₁			𐤃		𐤄	
C ₂	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	
C _{3=p?}	𐤋		(𐤌)		𐤍	𐤎
C ₄	𐤏	𐤐	(𐤑)		(𐤒)	
C _{5=t?}		𐤓?			𐤔 𐤕	
C _{6=t?}	𐤖	𐤗	(𐤘)			𐤙
C ₇	𐤚	𐤛	𐤜		𐤝	
C _{8=n?}	𐤞	𐤟	𐤠		𐤡	
C ₉	𐤢	𐤣	(𐤤)		𐤥	
C ₁₀		𐤦	𐤧 (𐤨)		(𐤩)	(𐤪)
C _{11=r, l?}	𐤬		(𐤭)		𐤮	(𐤯)
C _{12=l?}	𐤰	+	𐤱		𐤲	𐤳
C ₁₃	𐤴		𐤵		(𐤶)	
C ₁₄			𐤷			
C ₁₅		𐤹	𐤺		(𐤻)	𐤼
	(𐤽 𐤾)		(𐤿 𐆀)			

Obr. 23. Ventrisova mřížka z února 1952 (podle Chadwicka 1983, str. 61); rekonstruováno: srov. Bartoněk 1969, str. 73. - Důležitá poznámka k obr. 25: C₈ vlevo = dnes č. 30 = NI, V 5 nahoře = dnes č. 8 = A.

významnějších krétských lokalit z téže doby. Již dříve došel k závěru, že znak č. 8 označoval samohlásku A (viz obr. 25 a 26) a že znak č. 30 začínal na souhlásku N- (srov. opět obr. 25 s obr. 26). Tak se mu podařilo přecíst pátou z „triad“ jako A-MI-NI-SO = *Amnīsos* na obr. 24 (což byl název přístavu krétského města Knóssu).

To zároveň znamenalo, že i poslední znak čtvrté „triady“ označoval slabiku SO. Předcházející znak č. 52 v téže „triadě“ se ve Ventrisově mřížce nachází vpravo od znaku č. 30 = NI, tj. i znak č. 52 začíná na N-, a protože se zároveň nachází v témže vertikálním sloupci jako znak č. 12 = SO, lze s jistotou usoudit, že znak č. 52 měl hodnotu NO.

Ale i první znak čtvrté „triady“ se nachází v O-ovém sloupci, a Ventris se tedy odvážil přecíst tento znak jako KO a dát celému slovu ve čtvrté „triadě“ ortografickou podobu KO-NO-SO = *Knōs(s)os*. Podobným způsobem se pokusil přetlumočit třetí „triadu“ jako TU-RI-SO = *Tulis(s)os*, jelikož i zde stál na konci slova znak č. 12 = SO a předchozí znak č. 53 se ve slabičné mřížce nacházel v I-ovém sloupci. Tulissos/Tylissos byla další významná lokalita Kréty doby mínojské.

Takto M. Ventris přesvědčivě prokázal, že se mezi „triadami“ A. J. Koberové nacházejí jména tří současných krétských lokalit (*Amnīsos*, *Knóssos*, *Tulissos* — a později i několika dalších) a že se tu vždy jméno lokality objevuje ve třech formách: vespod v podobě vlastního toponyma (KO-NO-SO *Knōs(s)os*), nahoře v podobě odpovídajícího řeckého adjektiva, resp. etnika v nom. sing./plur. mužského rodu (KO-NO-SI-JO *Knōs(s)ios*, příp. *Knōs(s)ioi* „knóští“, „Knóssané“) a uprostřed v podobě řeckého adjektiva, resp. etnika ženského rodu (KO-NO-SI-JA *Knōs(s)iā*, příp. *Knōs(s)iai* „knósské“, „Knóssanky“).

Na základě takovýchto interpretací vyslovil Ventris již ve 20. čísle *Work Notes* závěr, že jak pylské, tak i knósské tabulkové nápisy jsou napsány v řeckém

	a	e	i	o	u
—	𐀀 𐀁	𐀂	𐀃	𐀄	𐀅
—	𐀆 ^(ai)				
j	𐀇	𐀈		𐀉	
w	𐀊	𐀋	𐀌	𐀍	
d	𐀎 𐀏	𐀐	𐀑	𐀒	
k	𐀓	𐀔	𐀕	𐀖	𐀗
m	𐀘	𐀙	𐀚	𐀛	
n	𐀜	𐀝	𐀞	𐀟	𐀠 𐀡
p	𐀢 𐀣?	𐀤	𐀥	𐀦	𐀧
q		𐀨	𐀩	𐀪 𐀫	
r	𐀬 𐀭	𐀮	𐀯	𐀰 𐀱	𐀲
s	𐀳	𐀴	𐀵	𐀶	
t	𐀷 𐀸?	𐀹	𐀺	𐀻	𐀼
pt		𐀽			
z		𐀾?		𐀿 𐁀?	

Obr. 24. Ventrisova mřížka z listopadu 1952 (viz *Ventris – Chadwick* 1953), rekonstruováno; srov. *Bartoněk* 1969, str. 81.

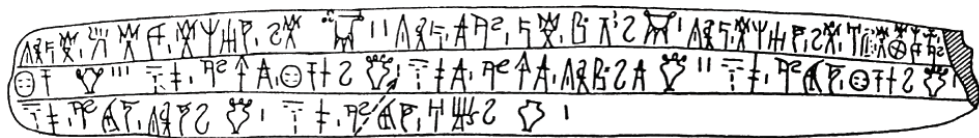
jazyce. Připojil zde i nejnovější slabičnou mřížku se slabičnými hodnotami (srov. obr. 24 na str. 47). Nyní už měly věci rychlý spád. Na začátku června 1952 navázal *Michael Ventris* těsný kontakt s *Johnem Chadwickem*, klasickým filologem z Cambridge; v srpnu sestavili společně seznam 533 LB-výrazů s výraznými řeckými alfabetskými paralelami a ke konci téhož roku dokončili práci na článku, který o rok později vyšel pod názvem „Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives“ v časopise *Journal of Hellenic Studies* 73, 1953, 84–103. V tomto článku se nacházela nejen nejnovější slabičná mřížka s 65 jistými a 7 méně jistými slabičnými hodnotami, ale i tzv. ortografická pravidla pro přepis řečtiny lineárním písmem B.

Řečtina, která vycházela zpod mykénských textů při aplikaci Ventrisova slabičného klíče, byla ovšem řečtina značně zdeformovaná, ne nepodobná jazyku klasického písma kyperského. Jednotlivá tzv. ortografická pravidla pro přepis lineárního písma B do řečtiny vyložíme důkladně v V. kapitole; na tomto místě se zmíníme pouze o několika základních pravidlech:

Dlouhé a krátké samohlásky se nerozlišují; druhá složka dvojhlásky se obvykle zachycuje jen u u-ových diftongů; u většiny okluzivních souhlásek se nerozlišuje mezi znělými, neznělými a aspirovanými; pouze u dentál se odlišuje na jedné straně znělé *d* od naopak neznělého *t* a aspirovaného *th* na straně druhé; v písmě neexistuje rozdíl mezi *l* a *r*; zdvojené souhlásky jsou psány jako jednoduché; hláska *h* se většinou nevyznačuje; souhlásky *l*, *r*, *m*, *n*, *s* se neznačí, stojí-li ve větě před jinou souhláskou, na konci slova se nepíše žádná souhláska; v ostatních případech se obě složky souhláskové skupiny vyznačují tak, že se mezi ně v písmu navíc vsouvá ta samohláska, která následuje po celé souhláskové skupině (tzv. mrtvý vokál).

Písemný systém řídicí se těmito pravidly nebyl ovšem s to zachytit bohatství řeckých souhláskových skupin ani rozmanitost všech řeckých samohláskových a dvojháskových odstínů, a tak jednotlivé výrazy z lineárních textů — jsou-li přepsány podle Ventrisova klíče — dovolují někdy větší počet možných interpretací. Dala se tedy právem očekávat vůči Ventrisovu rozluštění určitá skeptická reakce.

Avšak ještě dříve, než mohlo dojít k nějaké vážnější kritice, zasáhla ve prospěch obou luštitelů mimořádně příznivá náhoda, totiž objev a interpretace dnes již proslulé pylské tabulky Ta 641. Tabulka byla sice nalezena už v červnu 1952 při obnovení Blegenových výzkumů v Pylu, avšak Blegen ji poprvé přečetl až na jaře r. 1953 (*C. W. Blegen* 1953), to jest v době, kdy už byla Ventrisova a Chadwickova stěžejní práce o rozluštění lineárního písma B dávno v tisku. Za těchto okolností je tedy vyloučeno, že by byl Ventris mohl vzít text této tabulky v úvahu již při sestavování svého slabičného klíče na podzim r. 1952. Jestliže se nyní Blegenovi podařilo s použitím Ventrisových slabičných hodnot, které se dověděl od luštitelů *per litteram*, tuto tabulku bez nesnází přečíst,

Inv. č. 6

PY Ta 641

č. 6

DI-PA-E ME-ZO-E TI-RI-O-WE-E

δίπαε μέζοε τριώφεε

č. 8

DI-PA ME-WI-JO TI-RI-JO-WE

δίπαε μέφιος τριώφεε

č. 7

DI-PA ME-WI-JO QE-TO-RO-WE

δίπαε μέφιος κωετρωφεε

č. 9

DI-PA ME-WI-JO A-NO-WE

δίπαε μέφιος άνωφεε

Obr. 25. Tabulka s trojnožkami: Pylos Ta 641; inventární položky č. 6–9 (viz *Docs.*², 236).

znamenal to zároveň nečekané potvrzení zásadní správnosti Ventrisova pokusu o rozluštění.

Ve třech řádcích této tabulky se nachází celkem 9 inventárních položek (viz obr. 25 na str. 49). Téměř všechny položky jsou ukončeny nějakým ideogramem, jehož piktografické rysy nebo aspoň doprovodné číslice odpovídají údajům v předchozím textu slabičném.

Např. položka 1: V slabičném textu nacházíme výraz *ti-ri-po-de* (= řec. *τριπόδε* [duál, doprovázený dvěma svislými čarami]). Položka 2: Výrazu *ti-ri-po* (srov. *τριπο(υ)ς* [sing.]) odpovídá na konci položky ideogram trojnožky s jednou svislou čárkou...

Položka 5: Za slabičným textem *di-pa me-zo-e*³⁰ **qe-to-ro-we** (= *dipas* [srov. hom. *δέπαε*] „pohár“ *medzos* [srov. *μέζον* „větší“] *k^wetrōw(w)es* „čtyřuchý“) následuje ideogram čtyřché nádoby s jednou čárkou. Položka 6: *di-pa-e me-zo-e ti-ri-o-we-e* (= *dipa(h)e* [**dipase*] *medzo(h)e triōw(w)e(h)e* [duál!]) a **trojuchá** nádoba se dvěma čárkami. Položka 7: *di-pa me-wi-jo qe-to-ro-we* (*dipas mew(i)jos* [srov. *μεϊον* „menší“] *k^wetrōw(w)es* [sing.]) a **čtyřuchá** nádoba s jednou čárkou. Položka 8: *di-pa me-wi-jo ti-ri-jo-we* (*dipas mew(i)jos triōw(w)es* [sing.!]) a **trojuchá** nádoba s jednou čárkou. Položka 9: *di-pa me-wi-jo a-no-we* (*dipas mew(i)jos anōw(w)es*) a **bezuchá** nádoba s jednou čárkou.

³⁰ Tvar *me-zo-e* je duál nebo plurál; jde tu zřejmě o chybu písaře místo *me-zo medzos*. Lineární tvary *me-zo*, *me-wi-jo/me-u-jo* zpravidla čteme jako *medzōs*, *mew(i)jōs*; srov. zřejmě *s*-kmenové tvary *me-zo-a₂ medzoha*, příp. *me-u-jo-a₂ mewjoha*. Případné nominativy na *-ōn* (které se vyskytují později v alfabeticke řečtině) nelze však ani v mykénštině plně vyloučit.

a 08	c 38	i 28	o 61	u 10	a ₁ 25	ai 43	au 85	18	83
da 01	dc 45	di 07	do 14	du 51	dwc 71	dwo 90		19	*84
ja 57	je 46		jo 36					22	86
ka 77	ke 44	ki 67	ko 70	ku 81				34	*88
ma 80	mc 13	mi 73	mo 15	mu 23				35	89
na 06	ne 24	ni 30	no 52	nu 55	inwa 48			47	
pa 03	pe 72	pi 39	po 11	pu 50	pu ₂ 29	pte 62		49	
qa 16	qe 78	qi 21	qo 32					56	
ra 60	re 27	ri 53	ro 02	ru 26	ra ₂ 76	ra ₃ 33	ro ₁ 68	63	
sa 31	se 09	si 41	so 12	su 58				64	
ta 59	te 04	ti 37	to 05	tu 69	ta ₂ 66	twe 87	two 91	65	
wa 54	wc 75	wi 40	wo 42					79	
za 17	ze 74		zo 20					82	* Numeri delcti

Obr. 26. Oficiální sylabář lineárního písma B (podle *Acta Mycenaea*, 1972, vol. I, str. XVIII).

Uveřejnění Blegenovy tabulky ovlivnilo výrazným způsobem postoj velké většiny badatelské veřejnosti ve prospěch Ventrisova rozluštění. Na celém světě okamžitě vzrostl zájem o mykénskou problematiku a odborníci mnoha národností začali ve stále větší míře zkoušet svůj důvtip na poli nově vzniklého oboru — mykénologie. Tak se např. velmi brzy pokusila skupina jazykovědců o doplnění mezer ve Ventrisově slabičném klíči. Ventris a Chadwick stanovili totiž s plnou jistotou slabičné hodnoty jen u 65 z celkového počtu tehdy uznávaných 88 slabičných znaků a u dalších 7 označili své navrhované hodnoty jako nejisté. Přitom byly některé rozluštiteli předložené interpretace nově opraveny nebo alespoň precizovány a část tzv. Ventrisových ortografických pravidel byla podrobena kritice. Těmto badatelům patří zásluha, že dnes pokládáme za zcela jistou slabičnou interpretaci u cca 73 znaků (viz obr. 26 na str. 50 /prvních 8 sloupců/).

Většina badatelů se však nespokojila jen s těmito výsledky a pokusila se — po vzoru Ventrisova a Chadwickova článku „Evidence“ — interpretovat další jednotlivá slova, rozsáhlejší texty, ba dokonce celé skupiny textů. Výsledkem této práce byly jednak indexy a slovníky lineárních B výrazů, jednak de-

tailní analýzy vybraných textů, doprovázené často obecnými závěry o jazyku, společnosti i kultuře mykénské období, a jednak i různé speciální studie, které se těmito otázkami zabývaly. Tato činnost dosáhla svého prvního vrcholu v r. 1956 vydáním rozsáhlého díla o textech lineárního písma B, vydaného oběma rozluštiteli: *M. Ventris — J. Chadwick*, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1956 = *Docs.*² (s edicí vybraných 300 tabulek).

Společná práce odborníků na lineárních B textech umožnila, že se již v dubnu 1956 sešla první speciální mykénologická konference, *Colloque International sur les textes mycéniens*, která byla svolána do Gif-sur-Yvette u Paříže a jíž se zúčastnili jak M. Ventris, tak i J. Chadwick.

C. Kontroverze

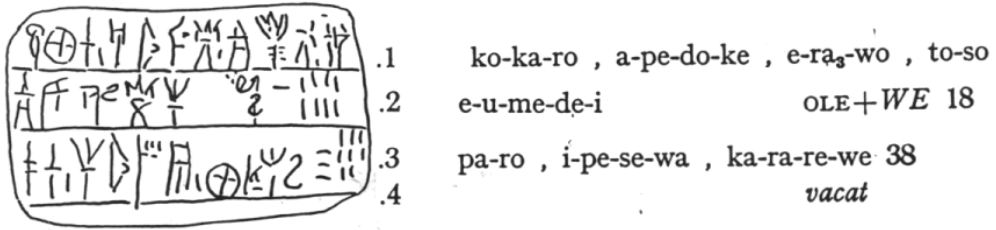
Dnes ovšem víme, že ona velká počáteční aktivita mykénologů měla i své stinné stránky. Překvapivě snadná interpretace Blegenovy tabulky s trojnožkami a s tím spojené přesvědčení o mimořádném dosahu Ventrisova rozluštění brzy způsobily, že mnozí badatelé ztratili hned zpočátku veškeré zábrany. Tak se stalo, že se někteří — zvláště takoví, kteří nebyli na tuto práci dostatečně odborně připraveni, pokoušeli bez rozmyslu přečíst tu či onu tabulku. To vyvolalo jistou přechodnou skepsi ve 2. pol. 50. let a rozsáhlou kontroverzi o správnosti Ventrisova rozluštění — shodou okolností těsně poté, co Ventris na podzim r. 1956 zahynul při autonehodě.

Nejdůležitější kritické hlasy vyslovili tři badatelé — skotský klasický filolog *A. J. Beattie* (1956) a dva Němci, totiž orientalista *W. Eilers* (1957) a odborník v oblasti egejských písem *E. Grumach* (1957).

Kritika, kterou tito učenci na účet Ventrisova rozluštění pronesli, se dotýkala

1. lušticí metody,
2. ortografických pravidel pro přepis mykénské řečtiny pomocí lineárního písma B,
3. konkrétních interpretací, zejména v jejich vztahu k ideogramům v textu.

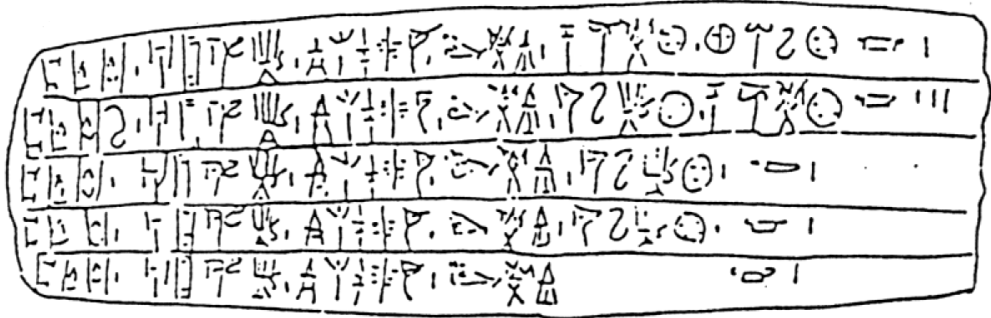
Zejména třetí bod hrál důležitou úlohu při zmíněné kontroverzi — jak je vidno z výkladu o Blegenově tabulce. Jako další příklad podobné argumentace ve prospěch rozluštění mohla brzy posloužit i knósská tabulka Ca 895 (viz obr. 31 na str. 52). Jde o tabulku s koňskými hlavami, zmíněnou již na str. 52, na níž *A. J. Evans* přečetl dvě slova jako řecké *po-ro πῶλος* „hříbě“, ale toto čtení hned sám odmítl. *J. Chadwick* našel pak v r. 1958 v depozitáři iraklijského muzea druhou, Evansovi zřejmě ještě neznámou část téže tabulky

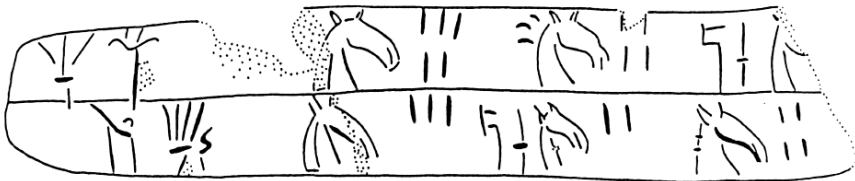
Obr. 27. Pylos: Tabulka o Eumédovi Gn 1184 (*Bennett* 1955, str. 111, a *PTT* I, 1973, str. 155).

s dalšími koňskými hlavami a se dvěma dalšími slabičně napsanými slovy, která se podle Ventrisova klíče dají číst jako *i-qo* ἵππος „kůň“ a *o-no* ὄνος „osel“.

Podobnému účelu sloužily i jiné tabulky, jako obr. č. 27 na str. 52 s textem *ko-ka-ro a-pe-do-ke e-ra3-wo to-so e-u-me-de-i = Kōkalos apedōke elaiwon tos(s)on E(h)umēde(h)i*, tj. česky „Kókalos odevzdal oleje tak mnoho Eumédovi“ (PY Fr 1184). Anebo tab. na obr. 28 na str. 52 s různým počtem stoliček (pod nohy) *ta-ra-nu*, d. h. *thrānus*, homérské *θρῆνυς* „podnožka“.

Obr. 28. Pylos: Tabulka Ta 721 s ideogramem podnožky (*Bennett* 1955, str. 187, a *PTT* I, 1973, str. 231).

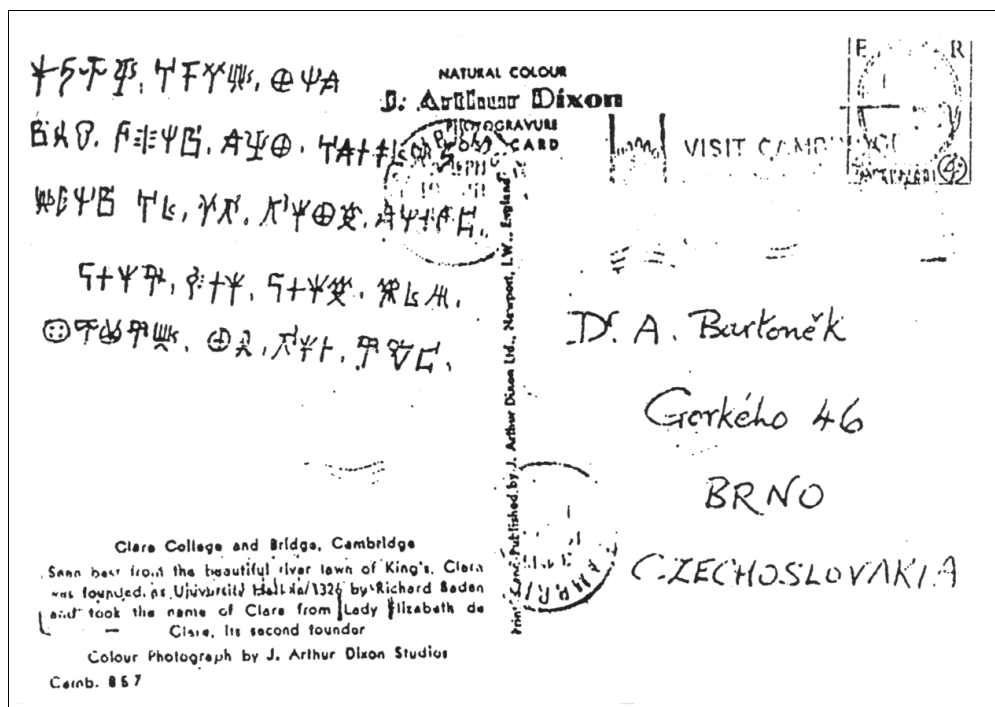
Ca 895 + fr.

13

.1 *i-qo* EQU^f 5 EQU^m 4 *po-ro* EQU [

.2 *o-no* EQU^f 3 *po-ro* EQU 2 EQU^m 4 [

Obr. 29. Knósská tabulka KN Ca 895 s koňskými hlavami (*CoMIK* I, 1986).

Obr. 30. Pohlednice z Cambridge. Text v lineárním písmě B: I-jo-a₂-ne A-to-ni-no ka-re-e | o-ri-ko u-te-re-o e-ne-ka a-e-ro-pa-ra-no-jo | no-pe-re-o a-ra sa-wo wo-i-ka-de e-re-ro-u-ta | po-ro-i-me do-ro-i po-ro-i-de ke-ra-si | qe-qi-ma-me-no ka-ri wo-i-da me-ki-ta.

Česky: „Jan Antonínovi, buď zdrav! | Dorazil jsem o něco později kvůli poruše letadla, | ale ve zdraví. | Mnohými dary, mnohými poctami poctěn, | díky vzdávám největší.“

Že by lineární písmo B mohlo i dnes posloužit ke komunikaci, dokazuje žertovný dopis J. Chadwicka. Po svém návratu z brněnského symposia v roce 1966 poslal autoru této knihy pohlednici z Cambridge (viz obr. 30 na str. 53).

Kritika odpůrců Ventrisova rozluštění tedy koncem 50. let úplně ztroskotala. Na druhé straně však byla jejím kladným důsledkem zvýšená opatrnost příznivců rozluštění při interpretaci lineárních textů. Od různých jednotlivostí se čím dále, tím více přistupovalo ke globálnímu pohledu na interpretované texty a k jejich uvádění do širších, i mimojazykových souvislostí. Tímto způsobem se brzy podařilo ústrojněji mykénologii včlenit na jedné straně do studia orientálních kultur a na druhé straně do širšího komplexu grecistických studií.

	KN	PY	MY		KN	PY	MY		KN	PY	MY
1	卜	卜	卜	da	31	𐀀𐀀𐀀𐀀𐀀	𐀀	sa	61	𐀀𐀀𐀀𐀀𐀀𐀀	o
2	𠂇	𠂇	𠂇	ro	32	𐀀𐀀	𐀀𐀀𐀀𐀀	qo	62	𐀀𐀀 𐀀𐀀	pte
3	𠂇	𠂇	𠂇	pa	33	𐀀𐀀		ra ³	63	𐀀	
4	𠂇	𠂇	𠂇	te	34	𐀀𐀀𐀀	𐀀	ai ²	64	𐀀 𐀀	
5	𠂇	𠂇	𠂇	to	35	𐀀𐀀	𐀀	"	65	𐀀𐀀 𐀀𐀀	
6	𐀀𐀀𐀀	𐀀𐀀𐀀	𐀀𐀀𐀀	na	36	𐀀𐀀𐀀	𐀀𐀀𐀀	jo	66	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ta ²
7	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	di	37	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ti	67	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ki
8	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	a	38	𐀀𐀀	𐀀𐀀	e	68	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ro ²
9	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	se	39	𐀀𐀀	𐀀𐀀	pi	69	𐀀𐀀 𐀀𐀀	tu
10	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	u	40	𐀀𐀀	𐀀𐀀	wi	70	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ko
11	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	po	41	𐀀𐀀	𐀀𐀀	si	71	𐀀𐀀	
12	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	so	42	𐀀𐀀	𐀀𐀀	wo	72	𐀀𐀀 𐀀𐀀	pe
13	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	me	43	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ai	73	𐀀𐀀 𐀀𐀀	mi
14	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	do	44	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ke	74	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ze
15	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	mo	45	𐀀𐀀	𐀀𐀀	de	75	𐀀 𐀀	2S we
16	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	pa ²	46	𐀀𐀀	𐀀𐀀	je	76	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ra ²
17	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	za	47	𐀀𐀀			77	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ka
18	𐀀𐀀				48	𐀀𐀀	𐀀𐀀	nwa	78	𐀀𐀀 𐀀𐀀	qe
19	𐀀				49	𐀀𐀀			79	𐀀 𐀀	
20	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	zo	50	𐀀𐀀	𐀀𐀀	pu	80	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ma
21	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	qi	51	𐀀𐀀	𐀀𐀀	da	81	𐀀𐀀 𐀀𐀀	ku
22	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀		52	𐀀𐀀	𐀀𐀀	no	82	𐀀𐀀 𐀀𐀀	
23	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	mu	53	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ri	83	𐀀𐀀 𐀀𐀀	
24	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ne	54	𐀀𐀀	𐀀𐀀	wa	84	𐀀	
25	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	a ²	55	𐀀𐀀	𐀀𐀀	nu	85	𐀀𐀀 𐀀𐀀	
26	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ru	56	𐀀𐀀	𐀀𐀀		86	𐀀	
27	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	re	57	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ja	87	𐀀𐀀	
28	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	i	58	𐀀𐀀	𐀀𐀀	su	88		
29	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	pu ²	59	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ta	89	𐀀	
30	𐀀𐀀	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ni	60	𐀀𐀀	𐀀𐀀	ra			

Obr. 31. Lineární B sylabogramy seřazené od *Bennetta* 1955, str. 201 podle vnější podobnosti. Oficiální sylabář se nachází na str. 50.

IV. Texty v lineárním písmu B

A. Místa nálezů

Texty psané lineárním písmem B byly nalezeny v 19 lokalitách:

- na ostrově **Krétě** v *Knóssu* a *Mallii* (stř. Kréta), *Armeni* (záp. část střední Kréty), *Chania* (záp. Kréta, starověká Kydóniá) a *Mamelouko* (u Khanie),
- na **Peloponnésu** v *Pylu* (Messénie), *Mykénách*, *Tírynthu*, *Midei* (Argolis) a v Kafkanii v blízkosti *Olympie* (Élis),
- ve **středním Řecku** v *Eleusíně* (Attika), *Thébách*, *Orchomenu*, *Gla* (Boiótie), *Kreusidě* (na boiótském pobřeží Korintského zálivu) a *Medeu* (Fókis),
- nově pak v **severním Řecku** v *Dimini* a *Volosu* (Thessalie),
- a **na pobřeží Malé Asie** v *Milétu*.

Většina dosud publikovaných textů je doložena na **hliněných tabulkách** (resp. hliněných štítcích) v počtu asi 5800 dokladů; ostatních asi 170 nápisů se nachází na **fragmentárních úlomcích váz**, jeden nápis je na pečeti ze slonoviny, další byl objeven na říčním oblázku; rovněž nejnovější nálezy z Thessalie a Milétu se ze zhora uvedeného většinového typu vymykají.

Hliněné tabulky a štítky pocházejí z **palácových archívů** v Knóssu (4149),³¹ v *Pylu* (1087), v *Thébách* (464) v *Mykénách* (73), *Tírynthu* (24) a *Chanii* (5); popsané **fragmenty váz** pocházejí vesměs z ostatních uvedených lokalit: nejvíce jich bylo odkryto v *Thébách* (71), *Tírynthu* (44), *Chanii* (28) a *Mykénách* (12), dále byly nápisy na fragmentech keramiky nalezeny v *Knóssu* (4), *Mallii* (3), příp. v *Armeni*, *Mamelouko*, *Pylu*, *Midei*, *Eleusíně*, *Orchomenu*, *Gla* a *Kreusidě* (po jednom dokladu). Pečetní střípek pochází z *Mideje*, pečeť ze slonoviny z *Medea* a nápis na říčním oblázku (s 10 LB-znaky) z Kafkanie u *Olympie* (číselné údaje v závorkách jsou z konce roku 2003; srov. tab. na str. 19).

Texty na tabulkách byly zpravidla vydávány odděleně podle míst nálezů. Tabulkové nápisy z Knóssu (i s většinou popsaných velmi krátkých fragmentů, které jsou dnes v depozitu v Irakliu), dále z Chanie, Pylu, Mykén, Tírynthu a Théby byly uveřejněny celkem v úplnosti ve speciálních monografiích; některé novější texty byly zatím vydány jen časopisecky. Prakticky všechny nápisy na zlomcích keramiky byly rovněž publikovány odděleně.

³¹ Podle *CoMIK* IV (1998), 243–247. Naproti tomu se u *E. Štaralové*, dis. Brno 1996, str. 41, hovoří o cca 4360 nápisích. Srov. i *A. Bartoněk* 1983b.

Následují nejdůležitější edice, sestavené podle lokalit:

- Knóssos:* *J.T. Killen – J.-P. Olivier*, *The Knossos Tablets*⁵ (= *KT*⁵), Salamanca 1989. *J. Chadwick – L. Godart – J.T. Killen – J.-P. Olivier – A. Sacconi – J.A. Sakellarakis*, *Corpus of Mycenaean Inscriptions from Knossos*, Vol. I-V (= *CoMIK* I-V), Cambridge – Roma 1986, 1990, 1995, 1998, 1999.
- Srov. i články, které napsali *L. Godart – J.-P. Olivier*, *SMEA* 15, 1972, 33-49, *L. Godart – J.-P. Olivier*, *Minos* 13, 1972, 113-129, *L. Godart – J.-P. Olivier*, *BCH* 97, 1973, 5-22, a dále *J.T. Killen*, *New Readings in the Linear B Tablets from Knossos*, *Kadmos* 24, 1985, 26-33, *L. Godart – J.T. Killen – C. Kopaka – J.-P. Olivier*, 43 raccords... dans *CoMIK* I, *BCH* 110, 1986, 21-39, *J. Driessen – L. Godart – J.T. Killen – C. Kopaka – J.L. Melena – J.-P. Olivier – M. Perna*, 107 raccords... dans *CoMIK* I et II, *BCH* 112, 1988, 59-82, *E.L. Bennett* et alii, 436 raccords... dans *KT* 5, *Minos* 24, 1989, 199-242; *L. Godart* et alii, 501 raccords... post-*KT* 5, *Minos* 25-26, 1990-91, 373-411, *J.L. Melena* et alii, 55 raccords... de Cnosos, *Minos* 25-26, 1990-1991, 413-417, *J.-P. Olivier – J.T. Killen*, *Errata et Corrigenda à KT*⁵ au 04/09/90, in: *Mykenaika = Actes du IX coll. myc.*, Athènes 1990 (Paris 1992), 457-459, *L. Godart* et alii, 175 raccords... dans les tablettes de Knossos, *Minos* 27-28, 1992-93, 55-70, *D. Evely* et alii, *New Fragments of Linear B Tablets from Knossos*, *Kadmos* 33, 1994, 10-21, *J.L. Melena*, 71 raccords... dans les tablettes de Knossos... in: *Floerant Studia Mycenaea = Akten des X. Int. Myk. Coll. Salzburg* 1995 (Wien 1999), II, 369-375.
- Chania:* *E. Hallager – M. Vlasakis – B.P. Hallager*, *The First Linear B Tablets from Khania*, *Kadmos* 29, 1990, 24-34, *L. Godart – Y. Tzedakis*, *Les nouveaux textes en linéaire B de La Canée*, *RFIC* 119, 1991, 129-149, *E. Hallager – M. Vlasakis – B.P. Hallager*, *New Linear B Tablets from Khania*, *Kadmos* 31, 1992, 61-87.— Především však *L. Godart – Y. Tzedakis*, *Témoignages archéologiques et épigraphiques en Crète occidentale du Néolithique au Minoen Récent III B*, Roma 1992, zvláště str. 179-194.
- Pylos:* *E.L. Bennett, Jr. – J.-P. Olivier*, *The Pylos Tablets Transcribed I-II* (= *PTT* I-II), Roma 1973, 1976. Srov. i *E.L. Bennett*, *The Pylos Tablets*, Princeton 1955 (i faksimilie), dále rovněž *M. Lang*, *AJA* 62-69 (1957-1964), na různých stranách, stejně jako *J.L. Melena*, 167 joins... from Pylos, příp. *J.L. Melena*, 244 joins... from Pylos, *Minos* 27-28, 1992-1993, 71-82, příp. 307-324, dále *J.L. Melena*,

28 joins . . . , příp. *J. L. Melena*, 133 joins . . . , *Minos* 29-30, 1994-1995, 95-100, příp. 271-288, *C.W. Shelmerdine – J. Bennet*, Two New Linear B Documents . . . from Pylos, *Kadmos* 34, 1995, 123-136, *J.-P. Olivier*, Die beschrifteten Tonplomben, in: *I. Pini* (vyd.), Die Tonplomben aus dem Nestorpalast von Pylos, Mainz 1997, *W. Müller – J.-P. Olivier – I. Pini*, Die Tonplomben aus Mykene, in: *Arch. Anz.* 1998, 5-55 (především *J.-P. Olivier*, S. 13-17).

Mykény: *J.-P. Olivier*, The Mycenae Tablets IV, Leiden 1969; *A. Sacconi*, Corpus delle iscrizioni in lineare B di Micene (= *Sacconi, Iscr. Micene*), Roma 1974.
— Především však *J. L. Melena – J.-P. Olivier*, *TITHEMY*, The Tablets and Nodules in Linear B from Tiryns, Thebes and Mycenae, *Suplementos a Minos* 12, Salamanca 1991.

Théby: *L. Godart – A. Sacconi*, Les tablettes en linéaire B de Thèbes (= *Godart-Sacconi, Tabl. Thèbes*), Roma 1978, dále *J. L. Melena – J.-P. Olivier*, *TITHEMY* (viz *Mykene*), *V. L. Aravantinos – L. Godart a A. Sacconi*, Thèbes, Fouilles de la Cadmée I, Pisa–Roma 2002. Srov. i *J. Chadwick*, *Minos* 10, 1970, 115-135, dále *Th. Spyropoulos – J. Chadwick*, *Suplementos a Minos* 4, Salamanca 1975, stejně jako *V. Aravantinos*, in: *Tractata Mycenaea*, Skopje 1987, 13-27, resp. in: *Studies presented to J. Chadwick* (= *Minos* 20-22), Salamanca 1987, 33-40, *C. Piteros – J.-P. Olivier – J. L. Melena*, *BCH* 114, 1990, 103-184. Nejnověji: *V. L. Aravantinos – L. Godart – A. Sacconi*, Thèbes, Fouilles de la Cadmée III, Pisa–Roma 2002.
— O nejnovějších nápisech z Théb podali zprávu především: *V. Aravantinos – L. Godart – A. Sacconi*, Sui nuovi testi del palazzo di Cadmo a Tebe – Note preliminari, *Rendiconti Mor. Acc. Lincei*, ser. 9, v. 6, 1995, 809-845, *L. Godart – A. Sacconi*, La triade tebana nei documenti in lineare B del palazzo di Cadmo, *Rend. Mor. Acc. Lincei*, s. 9, v. 7, 1996, 283-285, *V. Aravantinos*, Mycenaean Texts and Contexts at Thebes: The Discovery of New Linear B Archives on the Kadmeia, in: *Florent Studia Mycenaea* 1999, 45-102, *L. Godart – A. Sacconi*, Les dieux thébains dans les archives mycéniennes, *CRAI* 1996, 99-113, příp. Les archives de Thèbes et le monde mycénien, *CRAI* 1997:3 (1998), 889-906.

Tírýns: *L. Godart – J.-P. Olivier*, *Archaiologika analekta ex Athēnōn*, T. 1, 1974, 25-26, *U. Naumann – L. Godart – J.-P. Olivier*, *BCH* 101, 1977, 229-234, *L. Godart – J.T. Killen – J.-P. Olivier*, *Arch. Anz.*

1979, 450-458, resp. 1983, 413-426; *J.-P. Olivier*, Arch. Anz. 1988, 253-268. — Především však *J. L. Melena - J.-P. Olivier*, TITHEMY (viz *Mykene*).

Nápisy na vázách: *J. Raison*, Les vases à inscriptions peintes de l'âge mycénien et leur contexte archéologique, Rome 1968 — především však *A. Sacconi*, Corpus delle iscrizioni vascolari in lineare B (= *Sacconi*, *Iscr. vascolari*), Roma 1974.

Srov. i *A. Farnoux - J. Driessen*, Inscriptions peintes en linéaire B à Mallia, BCH 115, 1991, 71-97. Viz i *J.-P. Olivier* 1994, 158, Anm. 7, resp. 1995, 8.

Jiná místa nálezu: — *Kafkania (Olympia): P. Arapogiannis - J. Rambach - L. Godart*, The Mycenaean inscription from Kafkania, Praktika tēs Akadēmias Athēnōn, 1995, 251-254, *L. Godart*, Un' iscrizione in lineare B dell' XVII secolo a. C. ad Olimpia, Rend. Mor. Acc. Lincei, ser. 9, v. 6, 1995, 445-447, *A. Horváth*, Mycenaea, Acta Antiqua Acad. Sc. Hungaricae 37, 1996/97, 79-88.

— *Midea: K. Demakopoulou - N. Divari-Valakou*, Minos 27-28, 1992-1993, 303-305, bzw. Minos 29-30, 1994-1995, 323-328.

— *Medeon:* viz *J.-P. Olivier* 1995.

— *Dimini, Volos, Milétos:* viz M. Del Freo, Roma 2006.

Tabulky byly většinou nacházeny v určitých palácových prostorech, které zřejmě sloužily hospodářským účelům. Podle *J.-P. Oliviera* 1967 aj. se nápisy v palácích nacházely na čtyřech různých místech:

a) Skladiště a dílny (jde o menší skupiny tabulek s jedním záznamem, psané jednou nebo několika málo osobami).

b) Specializované kanceláře pro jednotlivá hospodářská oddělení, např. pro vlnu a textilie (rozsáhlé tabulkové série psané větším počtem úředníků).

c) Nеспециализované velké kanceláře (velké komplexy dokumentů bez jasné specializace, pocházející z rukou více úředníků: sem patří dvě místně oddělené kanceláře v Knóssu, a to jednak v oddělení válečných vozů v jihozápadní části paláce, jednak v prostoru u severního vchodu).

d) Ústřední archiv, zatím doložený jen v Pylu, kde byly na rozdíl od velkých knósských kanceláří pylské dokumenty jen uchovávány a ne pořizovány. Podle *J. Chadwicka* 1976 a *J.-P. Oliviera a Th. Palaimy* 1988 byly zejména dokumenty z knósských archívů psány na hořlavém materiálu, a proto byly při vyvrácení paláce zničeny.

B. Doba vzniku doložených textů

Tradiční chronologie doložených textů byla udávána takto: Knóssos okolo 1400, příp. 1380 (*M. Popham*) anebo dokonce 1350 (*M.S.F. Hood*), Théby okolo 1260, příp. 1230-1200, Mykény cca 1230, Pylos a Tírýns cca 1200 př. Kr. Pevninské nálezy byly tedy pokládány za mladší než krétské. Ze dvou možných thébských bývá dnes přijímána mladší chronologie — z konce 13. stol. př. Kr. O něco málo starší datace textů z Mykén je dána tím, že nalezené tabulky pocházejí z budov ležících mimo krétské hradby, které byly zničeny již kolem roku 1230 př. Kr. Dnešní datace pevninských tabulkových nálezů se v podstatě pohybuje v rozmezí 1230 - 1200 př. Kr.

Pouze chronologie knósských tabulek zůstává zatím nejistá. Již v roce 1960 vyslovil *L.R. Palmer* na základě nesrovnalostí mezi výkopovými zprávami *A.J. Evanse* a záznamy z deníku jeho asistenta *D. Mackenzie* závěr, že i knósský archív lineárního písma B pochází z konce 13. století, stejně jako všechny pevninské archívy. Z tohoto Palmerova závěru vznikla kontroverze, která v roce 1963 dočasně skončila Palmerovou porážkou (srov. *L.R. Palmer – J. Boardman* 1963).

Kontroverze však vzplanula znovu na přelomu 80. a 90. let jak ze strany některých archeologů (*E. Hallager* 1978, *W.-D. Niemeier* 1982) a historiků (*St. Hiller* 1977), tak i lingvistů (*A. Heubeck* 1982a). Diskuse trvá dodnes a stanoviska obou stran se tak vymezila, že úplný kompromis není v dohledu.

Autor této knihy, který zastává spíše tradiční názor, se tu chce pokusit o jisté kompromisní řešení a podává svůj nástin přechodného období v krétském Knóssu od doby mínojské nadvlády s užíváním lineárního písma A k mykénské vládě na Krétě s lineárním písmem B.

V období mezi léty 1470/50 př. Kr. došlo na Krétě téměř k všeobecnému zničení mínojských center (s výjimkou Knóssu), a to buď nějakou přírodní katastrofou nebo kvůli jiné události — snad jako důsledek mocenského vpádu ze strany pevninských Achajů. Z období SM II (kolem 1400 př. Kr.) je totiž na Krétě doložen nový typ pohřbů, který tu dává Krétě přítomnost pevninských žoldnéřů; knósský palác byl snad tehdy ještě v mínojských rukou. Z této doby máme však v Knóssu jen velmi málo písemného materiálu, vždyť z Knóssu vůbec pochází z celé doby existence lineárního písma A celkem jen 6 tabulkových fragmentů a pouze 7 dalších hliněných štítků série W (srov. tab. na str. 22, týkající se časového úseku před koncem r. 2002).

Teprve po převzetí knósského paláce Achaji na konci období SM III A1 (kolem r. 1380, či 1350?) si zde Achajové upevnili svou moc a zavedli tu užívání lineárního písma B, ať už je zde přímo vytvořili, anebo je tam přinesli z pevninských paláců (což se dnes pokládá za pravděpodobnější).

Většina badatelů dává i nadále přednost „vyšší“ Evansově chronologii knósských tabulek, třebaže s poněkud nižší datací na sám konec období SM III A1 (tj. do období 1380/1350 proti Evansově vyšší dataci kolem 1410/1400). Palmerovo snižování data na konec 13. století bývá dnes jen zřídka akceptováno.

V zásadě je však nutno připustit, že vedle knósských tabulek jsou i některé další LB-texty starší než konec 13. století. Platí to nejen o zajímavém knósském nápise na fragmentu vázy údajně z 2. poloviny 14. století (Z 1715), ale i o vázových úlomcích z Théb, které snad pocházejí z 1. pol. 13. stol. (z této doby možná pocházejí i některé podobné úlomky z jiných pevninských lokalit).

Podle našeho názoru zaujímají tedy texty lineárního písma B — až na nápis na oblátku z Kafkanie³² — časové rozpětí asi 150–180 let (mezi léty 1380/1350 a 1200 př. Kr. — přičemž samotný vznik písma sahá daleko před rok 1400 př. Kr.)

Tomuto časovému rozpětí odpovídá i nejnovější hypotéza *J. Driessena* (*passim* zvl. však i 2000), který soudí, že část knósských tabulek (zejména oněch nalezených v místnosti „válečných“ vozů) pochází již z doby kolem r. 1375, kdežto ostatní knósské tabulky až z doby okolo r. 1275.

C. Vnější ráz textů

Poměr mezi odhadovaným počtem cca 65000 znaků a zjištěným počtem nápisů (cca 6000) činí asi 11 znaků v jednom nápise, což u slabičného písma představuje asi 5-6 slov v nápise. Přitom existují mezi jednotlivými lokalitami značné rozdíly; srov. *A. Bartoněk* 1983b a následující tabulku *E. Štaralové*, dis. Brno 1996, 86 (viz zde str. 61 nahoře).

Z kvantitativního hlediska lze o jednotlivých lokalitách (bez textů *Thèbes* 2002) říci toto:

1. 28 % textů lineárního písma B je tak krátkých, že obsahují méně než dva čitelné slabičné znaky. Asi 29,6 % dalších textů obsahuje ne více než 4 slabičné nebo ideografické znaky, tj. 1 nebo 2 slova. To znamená, že jen 42,4 % textů má 5 znaků a více.

2. Nejkratší jsou tabulky z Tíryntu a střepy váz z různých míst (44,4 %; 42,3 %); po nich následují tabulky z Knóssu (31,7 %), Théb (26,3 %), Khanie (25,0 %), Pylu (12,9 %) a Mykén (5,5 %).

3. Nejdelší texty pocházejí z Pylu; z 8 nápisů s nejméně 250 znaky jich je 7 z Pylu (Eq 613: 407 znaků, En 74: 404, Eq 539: 366, Ep 212: 316, Ep 301: 298,

³² *Godartova* chronologie (srov. *L. Godart* 1995) oblátku z Kafkanie (konec 17. století) je asi správná, ale řecký charakter textu není jistý (*J. Chadwick* 1995, podle ústního sdělení).

V textu se nacházejí:	Knóssos (KN)	Pylos (PY)	Mykény (MY)	Théby (TH)	Tíryns (TI)	Chania (KH)	Střepey keramiky	Celkem
A méně než 2 slabičné znaky	1412 (32,4 %)	134 (12,3 %)	4 (5,5 %)	26 (26,3 %)	12 (44,4 %)	1 (25,0 %)	73 (43,0 %)	1662 (28,5 %)
B 2-4 slab./id. znaků	1378 (31,6 %)	206 (19,0 %)	11 (15,0 %)	23 (23,2 %)	8 (29,6 %)	0 (0,0 %)	84 (49,4 %)	1710 (29,4 %)
C 5-9 slab./id. znaků	896 (20,6 %)	199 (18,3 %)	23 (31,5 %)	31 (31,3 %)	5 (18,6 %)	1 (25,0 %)	8 (4,7 %)	1163 (20,0 %)
D 10-24 slab./id. znaků	580 (13,3 %)	329 (30,3 %)	19 (26,0 %)	16 (16,2 %)	1 (3,7 %)	2 (50,0 %)	5 (2,9 %)	952 (16,4 %)
E 25-49 slab./id. znaků	74 (1,7 %)	112 (10,3 %)	8 (11,0 %)	3 (3,0 %)	1 (3,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	198 (3,4 %)
F 50-99 slab./id. znaků	15 (0,3 %)	51 (4,7 %)	7 (9,6 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	73 (1,3 %)
G 100-249 slab./id. znaků	4 (0,1 %)	49 (4,5 %)	1 (1,4 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	54 (0,9 %)
H nejméně 250 slab./id. znaků	1 (0,0 %)	7 (0,6 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	8 (0,1 %)
Celkem	4360	1087	73	99	27	4	170	5820

En 659: 289, Jn 829: 267) a jen jeden z Knóssu (As 1516: 310). Na nejdelším nápise z Pylu (PY Eq 613) reprezentuje 407 znaků asi 150 mykénských slov.

Hlavní funkcí nápisů bylo registrovat důležité kvantitativní údaje. Proto byla v lineárních B textech mimořádně důležitá ideografická označení registrovaných osob, zvířat a předmětů, případně k nim připojená číselná a měrná označení. Pro palácovou administrativu měla význam i slabičná apelativní substantiva, jež byla místy doprovázena — zřejmě pro lepší orientaci písaře v textu — i obrázkovým ideogramem. Slovesných tvarů bývá na nápisech méně.

Tabulky byly modelované z vlhké hlíny, jejich uhlazená plocha byla ještě zavlhka popsána rydlem a pak na slunci vysušena. Eventuální opravy byly většinou prováděny ještě před doschnutím. Tabulky nebyly vypalovány v ohni, tak jako bývalo zvykem na Blízkém východě. Detailní záznamy se psaly na menší, podlouhlé tabulky. Když se údaje nahromadily, byly přenášeny na větší, většinou čtyřúhelníkové tabulky. Nejlépe je to vidět na pylské sérii E (tabulky registrující půdu). Jelikož velké tabulky byly křehké, byla jejich velikost omezená, a tak se zvláště dlouhé záznamy obvykle prováděly na několika větších tabulkách patřících dohromady (např. tzv. O-KA tabulky o obraně pylského

Obr. 32. Lineární B tabulky z různých lokalit. 1 – Knóssos (*Grumach* 1969, tab. 51); 2a – Mykény (*Sacconiová* 1974a, tab. XXVI); 3 – Pylos (*Deroy – Gérardová*, Rome 1965, obal knihy); 4 – Podlouhlá tabulka z Knóssu (*Prehistory and Protohistory* 1974, str. 304).

pobřeží v počtu pěti). Srov. k tomu chrésmatitii mykénských textů v X. kapitole této knihy.

Tabulky byly uchovávány v košících, uložených na regálech. Obsahovaly záznamy, které se týkaly jen jednoho běžného roku. Důležité údaje byly asi na konci roku přenášeny jinam, pravděpodobně na vysušené palmové listy; použité tabulky byly na konci roku navlhčeny a upraveny pro další použití v příštím roce. Při dobytí paláce nebo jiné katastrofě košíky, regály i palmové listy shořely, tabulky byly však ohněm vypáleny a zachovaly se, i když pádem často rozlámané, až po naši dobu (ovšem smíšené s okolní hlinou a jinými příměsmi, takže nejsou při archeologických výkopech vždy na první pohled patrné). Tím se například mohlo stát, že při prvních vykopávkách v Mykénách nebo Tíryntu, kdy nebyla výkopová

Obr. 33. Lineární B nápisy na střepech váz z různých lokalit. 1 – Mykény, výška 43,5 cm (*Sacconiiová* 1974b, tab. I, MY Z 202); 2ab – Théby, výška 44 cm (*Sacconiiová* 1974b, str. 121, TH Z 839; nápis zní: ka-u-no o-du-ru-wi-jo wa-na-ka-te-ro, tj. „Khaunos z O.; patříci vládci?“); 3 – Tírýns, výška fragmentu 17 cm (*Sacconiiová* 1974b, tab. VII. TI Z 27); 4 – Eleusis, výška nádoby 41 cm (*Sacconiiová* 1974b, tab. XXI, EL Z 1); 5 – Kydónia - Kхания (vých.Kréta), šířka cca 5,1 cm (*Sacconiiová* 1974b, tab. LXII, KH Z 3).

technika ještě tak propracovaná, jako je tomu dnes, nebyly nalezené tabulky včas rozpoznány; zatímco *H. Schliemann* při těchto prvních výzkumech nenašel na těchto místech ani jednu tabulku, objevil v Mykénách první tabulky *A.J.B.*

Wace až v roce 1953 (a to jen v budovách mykénského předhradí) a v Tíryntu pak další archeologové až v 70. letech 20. století.

Tím více si zaslouží uznání badatelé, kteří se již od 50. let 20. století zabývají skládáním fragmentů tabulek původně souvislých, jako *E.L. Bennett, Jr., J. Chadwick, L. Godart, J. T. Killen, J. L. Melena, J.-P. Olivier* a jiní. K nejzajímavějším dokladům tohoto typu patří uvedená tabulka s koňskými hlavami (KN Ca 893; viz obr. 29 na str. 52).

V Pylu byla tato práce ukončena prakticky již na počátku 90. let (srov. např. *J. L. Melena* 1994-1995), v Knóssu se naopak tehdy prodloužila neočekávaným nálezem 3000, většinou velmi malých fragmentů v Irakliu. I tuto práci prakticky dokončili vydavatelé edice *CoMIK V* v r. 1998.

Velmi důležité bylo i zjišťování písarských rukou, uskutečněné *J.-P. Olivierem* 1967 a *Th. Palaimou* 1988. Tak první z nich rozlišil v Knóssu nejméně 86 různých rukou písarů a druhý v Pylu nejméně 32 rukou; celkový počet písarů v Knóssu a Pylu činil asi 100, resp. 50 osob.

Když se tato vysoká čísla srovnají se skutečností, že dochované tabulky pocházejí vždy z posledního roku existence paláce, dá se z toho usoudit, že v palácích doby mykénské nebyla činná nějaká specializovaná kasta písarů, jako tomu bylo v Egyptě nebo v Přední Asii, ale že záznamy v podstatě psala většina úředníků palácové administrativy. Podle *J.-P. Oliviera* se nám zachovalo asi 80 %-90 % záznamů pořizovaných v běžném roce.

Nápisy na vázách mají své zvláštnosti. Byly na nádobách namalovány, nikoli do povrchu váz vyryty, a to buď před vypálením nebo až po něm. Nápisy jsou zpravidla krátké, často obsahují jen jedno slovo; ale na vázách z Théb bývají často tři slova: mužské jméno, toponymum (nebo adjektivum znamenající náležitost, např. *wa-na-ka-te-ro wanakteros* „vládcův“) a další mužské jméno v genitivu. Časté procento krétských toponym na nádobách z Théb ukazuje na krétský import do Théb.

D. Obsahová klasifikace textů

Členění LB-textů spočívá na *Bennettově* klasifikaci již z r. 1951; zakládá se na výskytu konkrétních ideogramů v textech. Nahrubo se soubor textů člení do základních sérií A až Z a ty jsou potom dále rozdělovány do dílčích sérií, označovaných malými písmeny. Podlouhlé tabulky v podobě palmových listů patří podskupinám *a-m*, tabulky čtyřúhelníkové skládané na výšku jsou označovány malými písmeny *n-z*. Před takto vzniklé kombinace typu Ab, Eo, Vn se klade zkratka místa nálezu, jako KN, PY, MY, TH, TI, KH (viz str. 65) a na konci je připojeno inventární číslo dokumentu (tedy např. PY Ta 641).

Základní série mykénských textů jsou patrné z následující tabulky:

Série	Ideogramy:	Knóssos	Pylos	Mykény	Théby	jiné
A-, B-:	MUŽ, ŽENA	KN	PY	MY	TH: Av	TI, KH
C-, D-:	OVCE, KOZA, VEPŘ, SKOT, KŮŇ aj.	KN	PY			TI
E-:	Údaje o držení půdy: ZRNO (pšenice)	KN: Uf	PY			
E-, F-:	Zemědělské produkty; Odvody a rituální obětiny: ZRNO (pšenice), JEČMEN, OLIVA, OLEJ, FÍK, VÍNO, KOŘENÍ aj.	KN	PY	MY	TH: Fg, Ft	TI, KH
G-:	KOŘENÍ	KN, bes. KN: Og	PY: Un	MY	TH: Gf, Gp	
J-:	KOV	KN: Og	PY			
K-:	NÁDOBA	KN	PY: T-	MY: Ue		
L-:	TEXTILIE, VLNA	KN	PY	MY: Oe	TH: Of	
M-:	Proporční odvody specifických typů zboží	KN	PY			
N-:	LEN	KN	PY			
O-:	(různorodé ideogramy: viz i Og v KN sub G- a J-, Oe v MY sub L-, Of v TH sub L-)	KN	PY	MY	TH	
P-:	(velmi malá série)	KN	PY			
Q-:	ideogram č. *189		PY			
R-:	KOPI, ŠÍP, DÝKA	KN				
S-:	(VÁLEČNÝ) VŮZ, KOLO, ZBROJ, HRUDNÍ PANCÍŘ, KOVOVÉ PLÁTY (jako surovina), KŮŇ aj.	KN	PY			
T-:	NÁDOBY, NÁBYTEK, PŘÍSLUŠENSTVÍ KRBU; viz i Ue v MY sub K- a T- v PY sub K-	KN: K-	PY	MY: Ue		
U-:	(různorodé id.: ZEMĚDĚLSKÉ PRODUKTY, DOMÁCÍ ZVÍŘATA, NÁDOBY aj.)	KN	PY	MY	TH: Ug	TI
V-:	tabulky bez ideogramů	KN	PY	MY		
W-:	hliněné štítky s pečeti (bez ideogramů)	KN	PY	MY	TH: Wu	MIDEA
X-:	neklasifikovatelné texty	KN	PY	MY	TH	TI
Z-:	nápisy na střepech váz	KN	PY	MY	TH	TI, KH aj.

Přes svoje více než padesátileté stáří je klasifikace *E.L. Bennetta* dodnes platná a s jistými drobnými obtížemi lze do ní včleňovat prakticky všechny nově nalezené dokumenty.

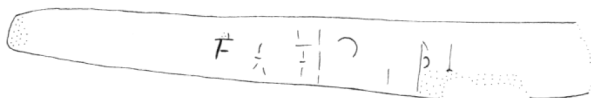

V 52 + 52 *bis* + 8285

C

- .1 a-ta-na-po-ti-ni-ja 1 u[]*vest.*[
 .2 e-nu-wa-ri-jo 1 pa-ja-wo-ne 1 po-se-da[-o-ne
 .1]*vest.*[: perhaps]-wo[.

52 *lat. inf.*

V 52 *latus inferius*

[[e-ri-nu-we ; pe-ro]] [

lat. inf. pe-ro (or pe-ro₂) or PE 1.

Obr. 34. Knósská tabulka V 52 s pěti jmény známých božstev (srov. *CoMIK* I, 1986, str. 31).